

О. прѣдѣла

прѣдѣла зпѣдѣ

2: 1939

891.995

p-84

Օ. ԹՈՐԳՈՄՅԱՆ

43

ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԿՈՒՄ

891.995
Թ-81

ԹԵՆԶՐԱՆ

22 APR 2013

8747

2011-0

59167-66

891.93 Ե

Թ-81

ԾԵՐՈՒՆ ԹՈՐԳՈՄՅԱՆ

ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԿՈՒՄ

ՆԿԱՐՆԵՐԸ ՅԵՎ ՏԵԽ. ԽՍԲ.

ԱՆ. ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

ՊԵՏՏՐԱՏ

ՀԱՅԵՍ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱԳԱՍՏԱՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ 1939

ՊԱՐԿԸ

Սովխողի ձիերն արածում եյին լեռան կանա-
չագեղ լանջին: Այնտեղ փարթամ արոտ կար և
կենդանիներն այս ու այն կողմ ցրված՝ մեծ ախոր-
ժակով ուտում եյին դալար խոտը:

Մութն ընկնում եր: Բարձրագագաթ լեռների
վրա իջնում եր իրիկնային մառախուղը:

Քիչ հեռու ձիապանը պառկել եր մի քարի
տակ և ննջում եր հանգիստ:

Հանկարծ ձիերը խրտնեցին և վրնջալով միմ-
յանց հետևից վազեցին դեպի սովխող, փոքր մի քանի
վերստ հեռու յեր այդ վայրից:

Այդ իրարանցումից դարձնեց ձիապանը և դա-
դանակը վերցնելով վեր թռավ: Նա չհասկացավ, թե
ինչու ձիերը խրտնեցին ու փախան: Ուշադրու-
թյամբ իր շուրջը դիտելով մի քանի քայլ առաջ
գնաց և սամպի տակից հագիվ պսպղացող լուսնյակի
աղոտ լույսի տակ հեռվում նկատեց մի սովեր:
Կասկածանքով շարժվեց դեպի սովերը և լեռան

լանջին գտավ ձիերից մեկը: Ձին անհանգիստ շարժվում էր միևնույն տեղում և գլուխը վեր ու վար անում:

«Նդ ինչ սև պարկ ե կախվել ձիու մոութից, յարաբ...», մտմտաց ինքնիրեն ձիապանը և մնաց մի վայրկյան տարակուսած, շփոթված:

Բայց իսկույն ուշքի գալով դադանակը պինդ սղմեց ձեռքում և մոտեցավ ձիուն: Վերջինս խզված ձայնով հաղիվ շնչում էր և պարկով կախված գլուխն անհանգիստ թափահարում: Ձիապանը փայտով ուժեղ հարված հասցրեց պարկին, վերջինս ցնցվեց, բաց թողեց ձիու մոութը, ներքև ցատկեց, փռնդտաց ու փախավ...

Մի քանի քայլ հեռու միտան մեջ ճրագների պես փայլիլեցին մի զույգ աչքեր... Հետո այդ աչքերը հեռացան, անհայտացան:

Ձիապանը յերկյուղից ցնցվեց և քրտնեց ամբողջ մարմինը:

Իսկ ձին ազատ շունչ քաշելով, հեռ-հեռ գնաց և շմամի պես նստեց գետնին:

Այդ պահին ձեն տալով սովխողից յեկան յերեք մարդ և ոգնեցին ձիապանին ուշքի բերել կենդանուն: Նրանք շոյեցին ձիու բաշը, վիզը, մաժեցին մոութը, ուռնգերը և կամաց-կամաց ուշքի բերին: Կենդանին մի քանի անգամ փռշտաց, թափահարեց մարմինը և վոտքի կանգնեց: Նրա ուռնգերի վրա յերկու կողմից նշմարվում էին ատամի հետքեր:

Յերբ ձին առաջները դցած գնացին դեպի սովխող, ձիապանն ընկերներին պատմեց ամբողջ յեղելությունը:

Սովխողի աշխատակիցները մեկը գլուխը թափ տվեց և ասաց.

— Գեղ ե յեղեր Գելերն եղպես են: Նրանք կախվում են ձիու մոութից՝ շնչահեղձ և ուժաթափ են անում, ապա բաց թողնում և վրա հասնելով հոշտում են նրան...

ԽՈՐԱՄԱՆԿԻՑ ԽՈՐԱՄԱՆԿԸ

Գայլն անտառում տեսավ, թե ինչպես աղվեսը նստել է մի ծառի մոտ, պոչը տակն է դրել և գլուխը հենելով առջևի թաթերին, հանգստանում է:

«Հիմի քեզ կբռնեմ, այ խորամանկ աղվես».
մտմտաց ինքնիրեն գայլը և կամացուկ, ծառերի ու խոտերի արանքից անշշուկ առաջ գնաց:

Գայլը լավ գիտեր, վոր խիստ խորամանկ վորսի հետ գործ ունի, դրա համար ել մեծ զգուշությամբ եր առաջ շարժվում: Ամեն մի ձայնից կանգ եր առնում, պահ մտնում ծառի կամ թփի տակ և աչքը միշտ ծառի մոտ նստած կենդանուն հառած՝ առաջ գալիս:

Աղվեսը նկատեց վրա հասնող գայլին, սաստիկ վախեցավ, բայց չկորցրեց իրեն: Իսկույն իրեն գցեց ծառի հակառակ կողմը և յերկար պոչը փաթաթելով ծառի շուրջը, պահեց հարձակվող գաղանի դեմ:

Կատաղած գայլը հարձակվեց, բայց աղվեսի փոխարեն իր գլխին զգաց նրա պոչի թեթև հարվածը... հետո տեսավ, թե ինչպես աղվեսը պոչից մի քանի մազ թողնելով իր բերանում, հենց իր քթի տակ ծառի հակառակ կողմից փախավ և թափվեց մի քանի քայլ հեռու գտնվող վորջում:

Գայլը մոտեցավ և կանգնեց խոտերի արանքում գտնվող նեղ անցքի բերանին:

— Հանկարծակի վրա տալով ուղղում է իր բռնեղ ինձ:— Այդ քեզ իսկի չեր հաջողվի,—ասում եր աղվեսն իր վորջի խորքից ծաղրելով:

Գաղազած գայլն սկսեց թաթերով փորփրել աղվեսի բունը: Սակայն իզուր եր նրա չարչարանքը: Աղվեսն իր բնի խորքերում մի քանի խոր անցքեր ունեւր և հեշտությամբ թափնվում եր այնտեղ: Յերկար տանջվեց գայլը, բայց բան գուրս չեկավ:

— Ախ, յերանիդու այդքան խորամանկ չլինեյիր,—բացականչում եր գայլը հուսահատված ու ընկճված, ատամները գուր տեղը կրճտացնելով...

ՍԱՐՍԱՓԱՀԱՐ ԹՈՉՈՒՆԸ

Կապուտակ յերկնքում ճախրում է ուրուրը համարձակ, ազատ և իրեն շատ յերջանիկ զգում:

Բայց նա սարսափում է մարդուց:

Ներքև իջնելիս մեծ զգուշությամբ դիտում է շուրջը, մոտ ու հեռու տարածությունները և, յերբ համոզվում է, վոր մարդը կամ նրա սովերը չի յերեվում, իջնում է վորևե բան վորսալու:

Մարդու ահիցն է, վոր այդքան բարձր է թռչում, բարձր մինչև յերկնքի կապույտ շրթունքները և դառնում հազիվ տեսանելի մի կետ...

Այնտեղ, վերևում, նրան կարող է խանդարել հզոր արծիվը՝ իր ցեղի թագուհին:

Սակայն ուրուրն այդ ահարկու թշնամուց փախչելու և թագնվելու հնարը լավ գիտե:

Կարևորն այն է, վոր այնտեղ, վերելում, մարդիկ չկան և նա հանգիստ իրեն համար ճախրում է կտրելով հսկայական տարածություններ ու իր հրճվանքն արտահայտում զիլ ու սուր ճիչով:

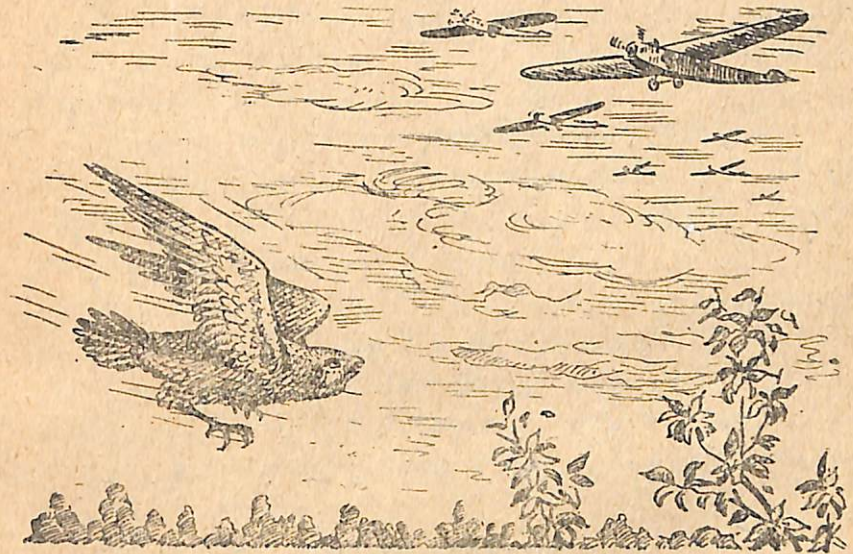
Բայց մի ուր, յերբ նա համարձակ ու ազատ ճախրում եր ոգում, հեովից նկատեց մի քանի ոտար թռչուններ...

«Ովքե՞ր են արդյոք դրանք: Ինչ խոշոր են ու տարորինակ և ինչ վիթխարի տեսք ունեն ...» մըտմըտաց ինքնիրեն ուրուրն ահ ու դողով լցված և թևերն անշարժ պահելով մի պահ սպասեց:

Անծանոթ թռչուններն հետզհետե մոտենում էին, գնալով ավելի ու ավելի մեծանալով և, ով սարսափ, այնպիսի ականջ խլացնող ձայներ էին արձակում, վոր վոչ մեկը թռչունների ցեղից այդպիսի ձայն չուներ...

Սարսափից նրա մարմինը դողդողաց, փշաքաղվեց:

«Ի՜նչ խոշոր թևեր ունեն, ինչ մեծ, ահարկու մարմին և ինչ ահուելի ձայն, անխ...» հառաչեց ուրուրը և յերկյուղից զիլ կանչեց:

Սակայն նրա ձայնը խլացավ մոտեցող թռչունների ականջ խլացնող աղմուկում:

Նա իր սուր աչքերով նայեց և... ինչ սարսափ: Այդ տարորինակ թռչունների մարմնի թափանցիկ մասերում նկատեց մարդկանց զլուխներ...

«Ոյ, ոյ, մարդիկ թռչուն դարձած ոգ են բարձրացել: Ի՜նչ սոսկալի բան...», ճչաց ուրուրը և թևերը

բաղխելով փորձեց թռչել ավելի բարձր:

Բայց իզո՞ւր: Տարորինակ թռչուններն իրենից ավելի վերև թռան և թվում էր, թե նրանք շուտով վրա կհասնեն և կբռնեն, կջախջախեն իրեն...

Նա աղեկտուր ճիչ արձակեց և ամենայն արագությամբ փախավ լեղապատառ:

Ու մինչև այսոր ել փախչում է սարսափահար ուրուրը...

ԱՆՏԱՌԱՀԱՎ

Վորսորդն անտառում յերկար շրջելուց հոգնեց և ուզեց հանգստանալ նրա կանաչախիտ բացատներին մեկում:

Նա վերարկուն փռեց խոտերի վրա, պռուկեց կռնակին և աչքերը հառեց տերևների արանքից ժպտացող կապուտակ յերկնքին:

Կողքին ընկած էր վորսորդական հրացանը:

Յերկնքի կապույտ տարածութեան վրա սև կետերի պես թռչուններ յերևացին, վորոնք իջան և թափվեցին անտառի խորքերում:

Վորսորդը հրացանը պահեց վերարկույի տակ և կրկին անշարժ մնաց նույն դիրքում:

Շատ չանցած՝ թռչունները դարձյալ յերևացին յերկնքում և կամաց-կամաց ներքև իջան: Իջան ու նստեցին հանդիպակաց ծառի ճյուղերին, իրենից բավական հեռու:

Վորսորդն անշարժ սպասեց:

Թռչունները զգուշությամբ փոխում էյին իրենց դիրքերը և հետզհետե մոտենում:

Ահա նրանք թռան տերևների արանքով և ավելի մոտ գալով նստեցին հենց իր գլխավերև կռացած կաղնու վոստերին:

Նրանք յերեքն էյին և շարունակ թաքտում էյին տերևների արանքում:

Նրանցից մեկն ավելի ցած իջավ և թառեց փորսորդի վրա կռացած ճյուղին:

Քիչ հետո յերկրորդն իջավ, ապա յերրորդը...

Այնքան մոտիկ եյին, վոր կանգնած մարդու ձեռքը կարող եր հասնել, շոշափել նրանց...

Այդպես նստած նրանք գլուխները վեր ու վար եյին անում, իսկ անհանգիստ աչքերը շարունակ փոստոստում եյին մեկ կետից մյուսը:

Թռչունները հավի մեծությամբ եյին, զանազանագույն փետուրներով, իսկ կրծքի բմբուլներն ունեյին խարտյաշ տեսք:

Նրանք սկսեցին կտցահարել միմյանց, ծվծվալ և յերբեմն-յերբեմն թևերը թափահարելով փետուրները կպցնում եյին միմյանց:

Այդպես զվարճանում եյին նրանք անհոգ:

Վորսորդը նստեց և մի քանի անգամ ծափ տրվեց, բայց նրանք չփախեցան և չլքեցին դիրքերը:

Վորսորդը կանգնեց և ձեռքը յերկարեց դեպի ճյուղը: Թռչունները մի ակնթարթում փոխեցին դիրքերը և ավելի վերև բարձրացան:

Վորսորդը ձեռներով սպառնաց, ծափ տվեց, «հուշտ» արեց, բայց իզուր:

Թռչունները հանգիստ նստել եյին ճյուղի վրա և ուշադրությամբ նայում եյին, կարծես հեգնում, ծաղրում եյին նրան:

«Հը՛մ, ինչ աներեսն են: Այսքան մոտիկ նստել են ու չեն փախենում, ես ինչ բան ե...», մտմտաց փորսորդը զայրացած և կրկին կանչեց, սպառնաց: Բայց նրանք մնացին իրենց դիրքերում:

Մնացին իրենց դիրքերում, և կարծես ծիծաղում եյին նրա վրա, արհամարհում նրա անզորությունը:

Վորսորդն ել ավելի ջգայնացավ և սպառնալի աչքերով նայում եր թռչուններին:

Թռչունների զրկում - 2

Բայց ի՞նչ ոգուտ: Նրանք ամենեւին միտք չու-
նային թողնել իրենց դիրքերը:

Այս անգամ վորսորդը կռացավ և վերարկույի
տակից վերցրեց հրացանը: Թռչուններն իսկույն թը-
ռան ծառի վրայից, ծվծվացին և անպես արագ ու
շտապ փախան, վոր հրացանը մնաց զուր տեղը
նրա ձեռքում սղմված:

Նա իգուր եր նայում ծառերին ու յերկնքին,
թռչունները չկային: Նրանք թափնվել էին ով գի-
տե անտառի վրա անհայտ վայրում:

Վորսորդը հրացանը դեն գցեց և շղայնորեն շար-
ժեց գլուխը:

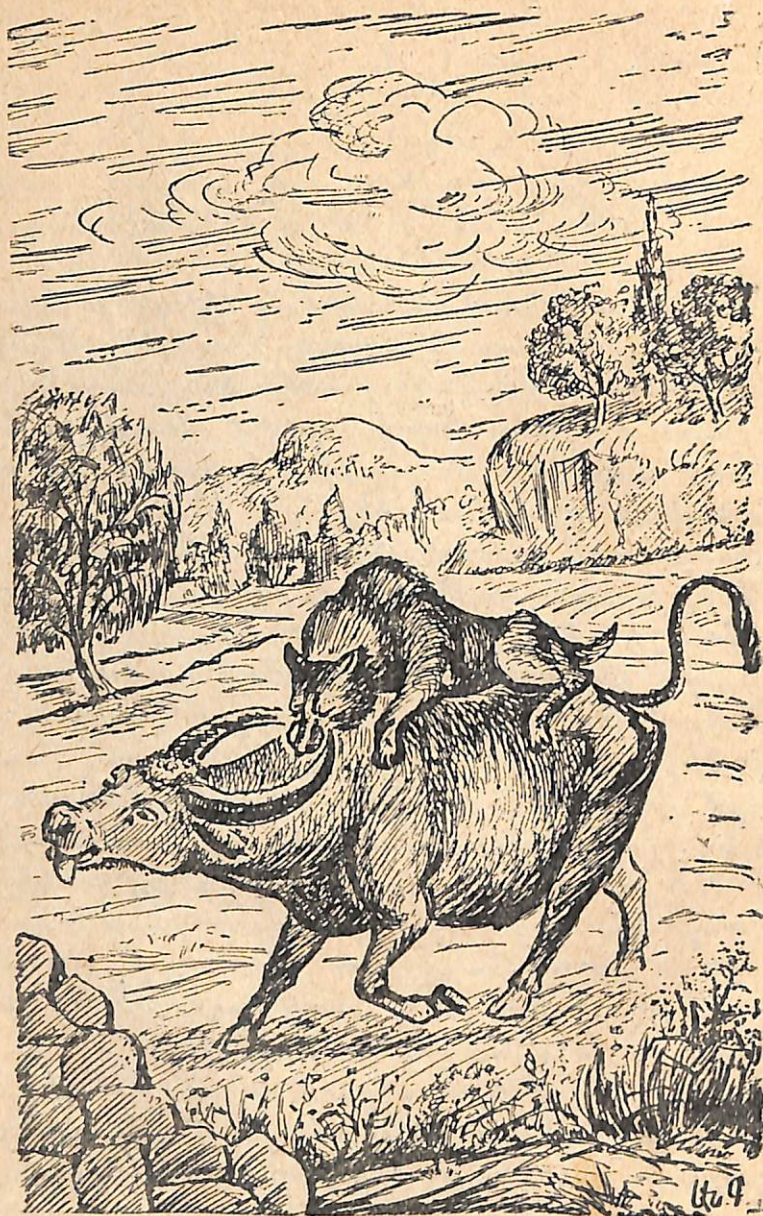
ԹԱԿԱՐԴՆ ԸՆԿԱՎ

Գոմեշն արածում եր ձորում: Հետո նա մտավ
ձորից հոսող գետակը և նստեց նրա մեջ: Մինչև
մեջքը ծածկող շուրը գովացնում և մեծ հաճույք եր
պատճառում նրան: Դուրս գալով գետակից, նա
իր ծանր մարմինը թափ տվեց և հեռանալով ա-
մայի ձորում՝ սկսեց արածել:

Գոմշատերը գործով գնացել եր ինչ-վոր տեղ:
Յերբ արևը մայր մտավ և իրիկվա աղջամուղջով
ծածկվեց չորս կողմը, գոմեշը նկատեց իրեն մոտե-
ցող գայլին: Նա շղայնացավ, փնչաց և գլուխը դուրս
դարձնելով գեպի գայլը, ուղեց ու ժեղ կոտորչներով
հարվածել նրան: Սակայն գայլն ավելի փոքր և արա-
գաշարժ լինելով, անցավ հաստամարմին կենդանու
հետև և բարձրանալով նրա մեջքին, իր սուր ոտամ-
ները մեծ ուժով խրեց գոմեշի թիկունքի վոսկոր-
ների մեջ: Սաստիկ ցավից գոմեշը խրտնեց և փա-
խավ գեպի գլուղը: Գայլը շատ աշխատեց իր առամ-
ները դուրս քաշել, բայց չկարողացավ և հուսա-
հատորեն ցնցվում եր գոմեշի մեջքին:

Գյուղում մեծ իրարանցում ընկավ: Հանդերից
նոր վերադարձած գյուղացիս հավաքվեցին, գյուղի
հրապարակում շրջապատեցին գոմեշին և թակարդի
մեջ առնելով խիստ զժվարու թյամբ կարողացան
գայլին պոկել նրա մարմնից:

Այ, թե ինքն իր փոքրով թակարդի մեջ ընկավ
գելը, — բացականչում եյին գյուղացիները ծիծա-
ղելով:

Այդ դեպքը նրանց մեծ ուրախություն պատ-
ճառեց և նրանք ամբողջ մի շաբաթ պատմում ու
ծիծաղում եյին:

ՉՅՈՒՆԱՏԱՐԱՓ

Չմեռային սաստիկ ցուրտ յերեկո երբ Չյունը թանձրորեն ծածկել եր լեռներն ու ձորերը: Յերկինքը մառախլապատ եր, խիտ ամպերով ծածկված:

Ուղեպահն իր տնակից զուրս գալով սկսեց քայլել յերկաթգծի ճանապարհով, վորն անցնում եր ձորի միջից: Նա ցրտից պաշտպանվելու համար հագել եր վոշխարի մորթուց կարած թանձր վերարկու, ձեռքին ուներ մի փոքրիկ ապակեծածկ լապտեր: Հանդարտ քայլերով առաջ եր շարժվում և մերթմերթ կանգ առնելով բահով մաքրում եր գծերի արանքում կուտակված ձյունը:

Բավական գնալուց հետո նա մոտեցավ յերկաթուղու մի շատ փոքրիկ կամրջակի, վորի մի կողմից մի նեղ իկ ճանապարհ եր ձգվում անտառի միջով, լեռն ի վեր:

Կամրջակի մոտ, իրենից մի քանի քայլ հեռու, նա նկատեց յերկու սև սովեր, վորոնք շարժվում եյին ձյունների վրա: Յեվ ինչվոր փայլուն կետեր եյին յերևում, կարծես վառվող մոմեր լինեյին ..

Ուղեպահի մարմինը զողաց և սիրտն սկսեց ուժգին բարախել: Մոտ քառասուն տարեկան միջահասակ և ամբաղաճ մարդ եր նա և սովելի քան տաս տարի գտնվում եր այդ պաշտոնում, բայց առաջին անգամն եր հանդիպում նման յերևու յթի:

Սովերն ու վառվող աչքերը կամաց-կամաց մոտենում եյին իրեն: Նա կանգ առավ և ուղեց յեռ

դառնալ ու փախչել: Սակայն յետևում իրենից յերեք թե չորս քայլ այն կողմ տեսավ գծի մոտ կանգնած մի ուրիշ սովեր, վորը նույնպես կանգնած եր անշարժ...

Ուղեպահն ուղեց ոգնություն կանչել, բայց իզուր եր: Գյուղը բավականին հեռու եր, իսկ շրջակայքում վոչ մի մարդ չեր բնակվում: Նա մնաց տեղն ու տեղը քարացած, շփոթված, մի ձեռքում հագիվ իր շուրջը լուսավորող փոքրիկ լապտեր բռնած, իսկ մյուս ձեռքում բահը պատրաստ պահած՝ սպասեց: Սովերները յերկու կողմից մոտեցան և իրենից յերեք քայլ հեռու կանգնեցին: Յեվ պոչները շարժելով պսպղուն աչքերով նայում եյին իրեն...

Ուղեպահն իսկույն հասկացավ, վոր դրանք գայլեր են և սարսափից չգիտեր ինչ աներ: Յերկար սպասեց: Սաստիկ ցուրտը կծում եր նրա դեմքը և սառչում եյին ձեռքերն ու վոտները, իսկ լապտերի աղոտ լույսը հագիվ եր փայլվում: Շուրջը թանձր մառախուղ եր, իսկ յերկնքից ընկնում եյին ձյունի խոշոր փաթիլներ:

Գայլերը նրան շրջապատած շարունակ նայում եյին և կատաղությունից բոցկլտում եյին նրանց աչքերը:

Ուղեպահը փորձեց բահով սպառնալ նրանց, հարվածել, բայց ձեռքը սառել եր, թուլագել, չեր շարժվում: Վառվող աչքերը կարծես թե նրան գեղել եյին, հիպնոզել ..

Ապա նա զգաց, թե ինչպես յերկու կողմից իր վրա ձյուն թափվեցին... Գայլերն իրենց պոչով ու վոտներով տրորում եյին ձյունը և հարվածում նրան...

Անաբեկված ուղեպահն ընկավ ձյունե տարափի տակ:

Ձյունն տռատորեն թափվում էր իր գլխին, յերեսին, թիկունքին և ծեծում լապտերի ապակե պատերը: Նա վերջին ճիգերն էր գործ դնում, վոր լապտերի լույսը չհանգի, իր միակ փրկությունը գտնելով նրա մեջ:

Յերկու կողմից գայլերը յեռանդով ուժակոծում էին ձյունե մրրիկ թափելով նրա վրա: Նրանք ձգտում էին այդպիսով շշմեցնել, ձյունախեղդ անել նրան:

Ուղեպահը բոլորովին շփոթվել, կորցրել էր իրեն. աչքերը ձյունե մրրիկի միջից այլևս վոչինչ չէին տեսնում և նա ուժաթափ յեղած նստեց լապտերը ծնկների արանքում պահած:

Գայլերը յեռանդով շարունակում էին իրենց գործը և սպասում էին, վոր ճրագի վերջին աղոտ լույսն ել հանգի...

Այդ պահին սուլեց մոտեցող շոգեկառքը և գծերը դղրդացին: Շոգեկառքը մոտեցավ, բայց գայլերն անխռով շարունակում էին ձյունե փոթորիկ տեղալ:

Մեքենավարը մառախուղի մեջ նկատեց գծի մոտ ինչ վոր կասկածելի բան և միջանի քայլ հեռու շոգեկառքը կանգնեցրեց: Մեքենավարն ու իր ոգնականը լապտեր վառելով իջան և զգուշությամբ մոտեցան:

Վերջին և վճռական հարվածին պատրաստվող գազանները մի քիչ հեռացան և գազազած աչքերով նայում էին մոտեցող մարդկանց:

Մեքենավարն ու իր ոգնականը դժվարությամբ կարողացան տեղից շարժել և բարձրացնել ուղեպահին: Նա հազիվ էր շնչում և բոլորովին ուժա-

թափ էր յեղել, իսկ լապտերում լույսը հանգել էր և մարմնում էր միայն վերջին կայծը: Գլխից ու վոտաներից բռնելով ուղեպահին փոխադրեցին և տեղափոխեցին շոգեկառքի վրա իրենց ռիթյակում:

Իսկ վորսը կորցրած և խիստ գազազած գայլերը վազվզում էին շոգեկառքի շուրջը և հուսահատորեն փռնում:

Նրանք բավական տեղ ուղեկցեցին արագ սլացող շոգեկառքին:

Ուղեպահը բավական յերկար պառկեց հիվանդանոցում մինչև վոր կարողացավ կ'զգուրվել:

Նրա ամբողջ կյանքում այդ դեպքը մնաց վորպես մի անջնջելի հիշողություն...

ՀՈՒՍԱՀԱՏ ԱՐՁԸ

Անտառի խորքերում արջը թափառում էր, փոր-
պեսզի մի բան գտնի ուտելու: Նրա գլխավոր ու-
տելիքը անտառի պտուղներն էին, վորոնցից այդ
տարի շատ քիչ կար:

Արջը յեռանդով բարձրանում էր ընկուզենու
փրա, նստում նրա ճյուղերին, թաթերով պոկում ու
կտրում ընկույզի կեղևները, բայց նրանց մեջը դա-
տարկ էր. ինչ վոր հիվանդությունից ընկույզը դեռ
չհասած՝ սևացել, փշրվել էր պատյանում և նրան-
ցից շատ քչերն էին ազատ մնացել հիվանդությու-
նից: Նույն վիճակում էր նաև կաղինը:

Վնասատու միջատները կերել, փոշնչացրել
էին նաև վայրի տանձն ու խնձորը, ինչպես նաև
անտառի մյուս պտուղները, վորոնցից այդ աշնան
շատ քիչ բերք կար:

Ահա թե ինչու արջն որերով թափառում էր
անտառում, բարձրանում էր ծառերի վրա և ուտե-
լու շատ քիչ բան գտնելով՝ ջղախապած ներքև էր
իջնում և գլուխը բարձր պահած՝ հուսահատորեն
նայում ճյուղերին ու տերևներին:

Նա չէր հասկանում, թե ինչու ծառերն այդ
աշնան մնացել էին համարյա թե պողպատի, իսկ
յեղածն էլ բոբրոսներ, փոշնչացել էին: Չէր հաս-
կանում արջը և կատաղությունից չզիտեր ինչ
աներ...

Նա սոված էր, ուտել էր ուզում, կատաղությունից կանգնում էր յեանվի վոտքերի վրա ու թըքում էր:

«Թ՛հ, ինչ պիտի լինի հապա սրա վերջը, միշտ եսպես քաղցած մնամ, թ՛հ...», և արջը բարկությամբ փայլեցնում էր լուսթ աչքերը:

Հաճախ նա նստում էր և լիզում իր թաթը: Բայց ինչ ոգուտ, ախքան լղարել էր խեղճը, վոր հալվել էր մարմնի ճարպը: Մինչդեռ ամեն աշնան նա պետք է ճարպակալեր, վորպեսզի ձմռան ամիսներին քուն մտնելիս, կարողանար իր ճարպով կերակրվել:

Հապա ձմեռն ինչ պիտի լինի իր վիճակը...

Տխուր մտքերով տարված արջը բարձրացավ քարափի ծայրին և այնտեղից հուսահատորեն նայեց խիտ անտառով ծածկված խոր ու ամայի ձորը:

— Թ՛հ... բացականչեց նա, թքեց և գոռաց աղի-
ողորմ ձայնով:

ՄԻԱՄԻՏ ՀՈՎԻՒԼԸ

Մի հովիվ շատ միտք արեց, վորպեսզի մի հնար գտնի գայլերին և շներին իրար հետ հաշտեցնի:

Նա պահում էր մեծ թլով վոչխարներ, վորոնցից մի մասն ամեն տարի կորցնում էր գայլերի հարձակման պատճառով: Մյուս կողմից վոչխարների պաշտպանության համար վարձու հոտաղներ և գայլախեղդ շներ էր պահում, վորոնց կերակրել էր պիտք:

Հովիվը նախ և առաջ հրավիրեց շների ներկայությունը: Դա մի ահագին վրձնոտ շուն էր, ճակատին սև շերտեր, թավ պոչով:

— Յես ուզում եմ գայլերին հաշտեցնել ձեզ հետ և այնպես անել, վոր այսուհետև գայլերը խաղաղ ապրեն և գառնան անվնաս, — ասաց հովիվը:

— Այդ յերբեք ձեզ չի հաջողվի: Մենք և գայլերը թեև միևնույն ցեղին ենք պատկանում, բայց անհաշտելի թշնամի յենք իրար: Հենց վոր նրանք անպաշտպան վոչխար կամ գառ տեսնեն, վորքան ել կուշտ լինեն, իսկույն հարձակվում են պատառ-պատառ անում: Իսկ բնությունը մեզ վրա պարտականություն է դրել ամեն կերպ պահպանել անպաշտպան անասուններին, թեկուզ մեր արյան գնով: Ահա թե ինչու մենք անհաշտ հակառակորդներ ենք միմյանց, պատասխանեց շների ներկայացուցիչը:

— Իսկ չի կարելի ախպես անել, վոր այլևս նը-

րանք չհարձակվեն անպաշտպան անասունների վրա և գալլն ու գառը խաղաղ ապրեն:

— Հը՛մ. — հեգնանքով մոմոաց շունը քթի տակ,

— իզո՛ր պիտի չարչարվեք, բան դուրս չի գա:

Բայց հովիվը չլսեց նրան և տռաջ տարավ իր շանքերը: Այս անգամ հրավիրեց գալլերի ներկայացուցչին:

Ներկայացավ գալլերի փոհակապետը, մի հաստավիզ, արյունոտ աչքերով գազան և նստեց մի քանի քայլ հեռու:

— Ինչպես անենք, փոր դուք գալլերդ խաղաղ ապրեք և այլևս վնաս չտաք իմ հողին: Սխր յես ամեն տարի ահագին վնաս եմ կրում ձեր պատճառով, — ասաց հովիվը:

Գալլերի փոհակապետը յերկար մտածեց և պատասխանեց.

— Յեթե ուզում եք, փոր մենք, գալլերս խաղաղ ապրենք, պետք է մեզ հանգիստ թույնեն մեր ցեղի ամենավոխերիմ թշնամիները:

— Ո՞ւմ մասին ե ձեր խոսքը. շներն՞:

— Այո՛: Հապա ել ուրիշ ում:

— Ախրը, դուք յերկուսդ ել մի ցեղից և արյունից եք, ել ինչո՞ւ յեք այդքան իրար ատում և շարունակ միմյանց հետապնդում:

— Թեև պատկանում ենք մի ցեղի և արյունի, բայց մեր բնությունը տարբեր է:

— Չի կարելի, փոր ապելի պարզաբանեք ձեր միտքը, — հարցրեց հովիվը լավ չհասկանալով նրան:

— Իմ միտքը շատ պարզ է: Մենք, գալլերս շարունակ ամայի տեղերում և տափաստաններում, անտառի խուլ խորքերում ապրելով վայրենացել ենք, փորս քիչ ենք գտնում. միշտ ազահ ենք ու սոված, շարունակ հետապնդելով շղայնացել, գազադել ենք:

— Յեթե ձեզ վոչ վոք չհետապնդի, արդյոք դուք
կհրաժարվե՞ք ձեր սովորություններից:

— Յես կարծում եմ, — հայտարարեց գալլը, — այդ
դեպքում ել պատճառ չի լինի մեզ կատաղելու և
արյուն թափելու:

— Լավ, դուք գնացեք, յես ձեզ իմաց կտամ,
— ասաց հովիվը յեղբայրակելով խոսակցությունը:

Վոհմակավար գալլը կրկին փախավ անտառի
խորքերն իր ընկերների մոտ:

Հովիվը կանչեց իր շներին և հաղորդելով նրանց
գալլերի հետ իր բանակցությունները, առաջարկեց
հաշտ ապրել միմյանց հետ:

— Մի հավատաք խորամանկ գալլերին, նրանք
ձեզ խաբուում են, — զգուշացրեց շներին մեկը, ամե-
նափորձվածը:

Մյուս շներն ել թերահավատությամբ շարժե-
ցին գլուխները:

Բայց հովիվը չլսեց իր հավատարիմ շների խոր-
հուրդը և լուր ուղարկեց գալլերին, փորպեսզի ազատ
ու համարձակ դուրս գան իրենց վորջից: Նրանց
այլևս վոչ վոք չի հետապնդում:

Այնուհետև գալլերը համարձակ դուրս ելին գա-
լիս անտառից և զբոսնում նրա փեշերին: Իսկ
շները շրջապատում էին վոչխարների հոտը
և այլևս չէին հետապնդում իրենց թշնամիներին:

Թեև գալլերը վոչ մի միաս չէին տալիս, բայց
հետզհետե ավելանում էր նրանց թիվը:

— Տեսնւմ եք, ինչպես հայգիստ են պահում
իրեն, գալլերը: Իզուր էին ձեր կասկածները, —
ասաց հովիվը շներին և շատ միամտից:

Յեվ հովիվն ել առաջվա նման չեր կերակրում ու
գուրգուրում իր հավատարիմ շներին: Նրանք զգացին

այդ և վորջեցին վորձել գալլեշի տված խոստումը:

Մի առավոտ, յերբ վոչխարներն առածում էին
լեռան կանաչագեղ լանջին, շները խնդրեցին հովիվից
թույլ տալ իրենց զբոսանքի գնալու: Հովիվը
սիրով համաձայնվեց, վորովհետև այլևս առաջվա
նման չեր վախենում գալլերից: Շները, թեև գնացին,
բայց զգուշության համար իրենցից յերկուսին պա-
հակ դրին ճանապարհին, վորպեսզի վորևե վտանգի
դեպքում հետ դառնան: Նրանք խմբով իջան ձորը
և սկսեցին զբոսնել այնտեղ հոսող ջրի յեզերքին:

Դուրս գալով անտառից գալլերը շատ ուրա-
խացան, վոր վոչխարի հոտը մնացել է առանց շների:
Իսկույն իմաց տվին իրար և առանց ժամանակ կորց-
նելու, կատաղի հարձակում գործեցին վոչխարների
վրա: Խեղճ անասունները սարսափից շփոթվեցին,
իրար կորցրին և մոլորված ու շժմած վազեցին դեպ
ուղեն:

Իսկ կատաղած գալլերը սոսկալի ատամներով
կատարում էին իրենց արյունոտ գործը:

Սաստիկ վախից հովիվը կորցրել էր իրեն և
ինքն ել պատառ-պատառ պիտի լիներ, յեթե շներն
ոգնության չհասնեյին: Շների գալուց և կատաղի
կովից հետո միայն արյունարբու գալլերը նահան-
ջեցին ու փախան:

— Հիմա համոզվեցի՞ք, վոր գալլերի հետ չի կա-
րելի խաղաղ ապրել և նրանց վոչ մի դեպքում չի
կարելի վստահել, — ասացին շները:

Թեև հովիվը միանգամայն համաձայն էր իր
հավատարիմ շների հետ և բոլորովին զղջացել էր
իր գործած սխալի համար, բայց արդեն ուշ էր:
Գալլերը նրա հոտից փախցրել և վոչնչացրել էին
ահագին թվով վոչխար:

Այնուհետև հովիվը խիստ հրաման արձակեց իբրև կերներին և շներին, վոր նրանք շարունակ հետապնդեն և անխնա վռնչացնեն գայլերին, վորպեսզի նրանց հետքն անգամ չմնա յերկրի վրա:

ՈՋՆ ՈՒ ՎՈՋՆԻՆ

Այգեգործը շատ աշխատելուց հոգնեց և պառկեց ծառի տակ հանգստանալու: Ոգոստոսի շոգը նեղում էր և տոթից ու հոգնածությունից այգեգործի քունը տարավ:

Մի քանի քայլ հեռու խաղողի վորթատունկերի արանքում պահված վոզնին նկատեց, թե ինչպես մի դեղնավուն ոճ թփերի միջից սողալով մոտենում էր հանգիստ քնած այգեգործին:

Մերթ կանգ էր առնում ոճը, կոլոլվում, պոչը շարժելով, գլուխը ցից պահած, կանաչ աչքերը շարունակյալ լցված, ապա դարձյալ սողում էր առաջ:

Վոզնին վորթատունկերի արանքից դուրս յեկավ ու կամացուկ հետապնդեց սարսափելի սողունին:

Ոճը մոտեցել պատրաստվում էր փաթաթվել քրնած մարդու վտուրերին և իր թունավոր ատամով խայթել նրան, յերբ վրա հասնող վոզնին գլուխը դուրս հանեց փշերի միջից, պինդ բռնեց սողունի պոչից և դարձյալ գլուխը ծածկեց փշերի մեջ:

Ոճն սկսեց թափ տալ իրեն, ծռմովել, կոլոլվել, բայց հնար չեղավ ազատելու վոզնու բերանից:

Սաստիկ ցնցվելուց ոճի մարմինը, ինչպես նաև գլուխը, շարունակ կպչում էին վոզնու փշերին և ծակծկվում, արյունոտվում էին:

Այդպես ջղագար ցնցումներով սարսափելի սողունը կամաց-կամաց թուլացավ:

Այս անգամ վոզնին սկսեց սողունի գլուխը խփել իր փշերին և դարձնել արյունաթաթափ:

Յերկար չարչարվելուց հետո, վերջապես անշնչացավ ոձը և անշարժացավ նրա հոշոտված, արունոտված մարմինը:

Վոզնին բաց թողեց սատկած սողունին և պատրաստվեց ուտել նրան:

Հենց այդ ժամանակ այգեգործը դարթնեց և յերկյուղով նկատեց իր փոտների մոտ ընկած թունավոր սողունը...

Մաստիկ վախից ճիչ արձակեց և տեղից ցատկելով վերցրեց կողքին ընկած բահը:

Վոզնին սկսեց հետ քաշվել դեպի խաղողի թբփերը:

Այգեգործը բահով շուռ ու մուռ տվեց սատկած ոձը և, յերբ համոզվեց, Վոր նա արդեն անվնաս է, մոտենալով վոզնուն՝ ասաց.

— Ինչո՞ւ յես խուսափում ինձնից, այ իմ փրկարար, ազատարար վոզնի: Յեթե դու չլինեյիր, յես հիմա թունավորվել եյի:

Յես վոչ թե քեզ փրկելու համար սպանեցի նրան, այլ կատարեցի իմ պարտականությունը: Բնությունն իմ ուսերին դրել է ամենածանր և ամենապատասխանատու պարտականությունը՝ բռնել ու վոչնչացնել ոձերին, — պատասխանեց վոզնին և թագնվեց խաղողի վորթատունկերի արանքում:

ԴՅՈՒԹԱԿԱՆ ՅԵՐԳԵՐ

Պիոներական լագերը գտնվում է լեռան կանաչագեղ լանջին: Ներքևը գեղատեսիլ հովիտն է: Այնտեղից խշխշալով անցնում է արագահոս գետակը: Լեռան լանջն է վեր ձգվում է ծառաշատ ու ծաղկավետ այգին, վոր շրջապատված է մշկենիներով և վարդի թփերով:

Իսկ լեռան բարձունքն է վեր կանաչ գորգի պես տարածվում է անտառը:

Պիոներական լագերում հանգստանում է պատանի բանաստեղծը:

Ի՞նչ հիանալի որեր անցկացրեց նա այնտեղ: Վորքան հրճվեց և ուրախացավ և վոր գլխավորն է, ինչ սքանչելի յերաժշտություն լսեց:

Արշալույսին, յերբ լույսերը նոր մարմրում են հովտի գեղանկար հորիզոնում, պատանին զարթնում է և կիսաբաց լուսամուտի առաջ դրված իր մահճակալին թիկնած՝ նայում է դուրս, գեպի շքեղազարդ հովիտը:

Ի՞նչ հիանալի տեսարան:

Կամաց-կամաց գրվում է մառախուղը, արևի ճառագայթները թափանցում են ամեն տեղ: Յեվ ամենից հրաշալին այն զվարթ յերգերն են, վոր այնպես ախորժելի յե հնչում նրա ալանջին:

Լուսամուտի դեմ առ դեմ կանգնած բարձրաբերձ բարդու կատարին սարյակն է արևի յելքը փողջունում, մյուս ծառերի վրա արտուտներն

են գեղգեղում, ճլվում են ճնճողուկները, իսկ անուշաբույր վարդի թփի մեջ նստած սոխակը զայլայլում է շարունակ...

Յեվ թռչունների յերգերից հյուսվում է մի գյուլթիչ համերգ, մի սքանչելի յերաժշտություն:

Ի՞նչ հիացմունքով է լսում պատանին այդ յերաժշտությունը: Կարծես ամբողջ բնությունը վրաքի յե յելել արևի ծագման հետ յերգում է, նվագում, գեղգեղում...

Պատանին չի համբերում, կամացուկ հագնվում է և դուրս գալիս սենյակից, վորպեսզի քնած ընկերներին չխանգարի:

Դուրս է գալիս, իջնում այգին: Նրան փողջունում են զով ու պայծառ առավոտը, անշուշտ նորածագ արևը փոսկեփրփուր շողերով, կապուտակուշինջ յերկինքը և շքեղազարդ բնությունը:

Թռչունների անուշ զայլայլով լցված է ամբողջ այգին: Կարծես թե պատանին գտնվում է մի յերեմիական, հեքյաթային աշխարհում:

Հանդարտ քայլում է նա կանաչագեղ ու ծաղկապատ պուրակներով, լսում է թռչունների քաղցր մեղեգիները և իջնում է հովիտ:

Ո՛ր, այնտեղ մի նոր սքանչելի համերգ կա, արագընթաց ջրերի ալիքների խշխշոցը:

Վորքան անուշ է այդ յերաժշտությունը, վորքան պայծառ է շրջակայքը, յերկինքը կապուտակ մշուշ, լեռները կանաչ, կանաչ...

Իսկ շուրջը ջրերի անսպառ խշոց, թռչունների հմայիչ զայլայլը:

Ալանջ է դնում հիասքանչ պատանին այդ սքանչելի ձայներին և այնպես չի ուզում անջատվել, հեռանալ այդ հրաշալի վայրերից:

ԵԺԱՆ ՊՐԾԱՆ

Արջն իր վորջից դուրս յեկավ, փորպեսզի ջուր խմի: Սաստիկ ծարավ եր:

Ամբողջ շրջակայքը, լեռներն ու ձորերը ձյունով ծածկվել էյին: Ճերմակ շապիկ էյին հագել կարծես անտառի ծառերը: Իսկ յերկնքի յերեսին թանձր ամպեր էյին շարվել:

Թեև սաստիկ ցուրտ եր, բայց կենդանին իր մարմնի մեջ այնքան եր ճարպ հավաքել ու ճարպակալել, իսկ թանձր մորթի մազերն այնքան էյին յերկարացել ու խտացել, վոր չեր մրսում:

Ցուրտն ու ձյունն այնքան չէյին մտահոգում նրան, վորքան կասկածը, վոր թափանցել եր նրա սիրտը և ճնշում եր:

Նա վախենում եր վորսորդներից, վորոնք այդ ամիսներին գալիս էյին հետապնդելու իրենց:

Արջը բնագդորեն զգում եր այդ և ձյունների միջով զգուշությամբ իջնում եր ձորը: Անտառածածկ ձորի սպիտակ տարածության վրա վոչ մի սովեր չեր շարժվում: Յերբեմն-յերբեմն այս կամ այն ծառի ճյուղից ձյունի սառած շերտեր էյին թափվում: Արջը կանգնում եր մի պահ, հոտոտում և ապա կրկին իջնում:

Նա թափանցեց անտառի խորքերը և այնտեղ մի բացատում գտավ փոքրիկ լճացած ջուր: Աղի յեր այդ ջուրը և մեծ ախորժակով կենդանին լիզեց:

Հետո հանգստացավ և ձորամիջում հոսող վտակից հագեցրեց իր ծարավը:

Վտակի յեզերքից մի նեղ ճանապարհ եր վորորփում սարն ի վեր: Ճանապարհը ծածկող ձյունի վրա նա նկատեց քայլերի հետքեր: Զգաց, վոր այդտեղից մարդիկ են անցել և մեծ ուշադրությամբ նայեց շուրջը: Նա զգաց նաև, վոր մարդիկ կարող են իրեն հետապնդել և գտնել միմիայն իր վտանքի հետքերով: Վորոշեց կորցնել այդ հետքերը: Մտավ ջուրը և բավական տեղ գնաց ջրի միջով: Հետո դուրս յեկավ, բարձրացավ ճանապարհով ու կրկին մտավ ջուրը և դարձյալ բավականաչափ գնաց վտակի միջով:

Սակայն այդ չոգնեց իրեն: Մի ուժեղ բան թնդաց անտառում: Նա լեղապատառ նայեց շուրջը, հոտոտեց և մարդու հոտ առավ... Հանդիպակաց քարափի վրա նկատեց վորսորդին՝ հրացանն իրեն ուղղած: Կատաղությունից մռնչաց և փորձեց բարձրանալ քարափը: Սակայն խիստ զառիվեր լինելով, չհաջողվեց նրան: Վորոշեց հետ դառնալ և փախչել, թաքնվել իր վորջում: Սակայն հաղիվ եր հասել իր վորջին, յերբ կրկին թնդաց և մի սուր բան ծակեց իր թաթի աղդը: Սաստիկ ցավ զգաց, գայրույթից ու ջղայնությունից գոռաց և թաքնվեց իր վորջում:

Նրա վորջը գտնվում եր ժայռերի մեջ բացված քարանձավում: Մտնելով նրա խորքերը, արջն սկսեց ջղայնացած թքել և ապա լիզել արյունոտած թաթի աղդը:

Թեև բոլորովին ապահով եր զգում իրեն քարանձավի խորքերում, բայց ցավից ու կատաղությունից նա մրթմրթում եր, թքոտում և փայլեցնում բուրբ աչքերը:

Արջին հետապնդող յերկու փորսուրդ կորցնելով նրա հետքը, բավական թափառեցին անտառում: Նրանք շղայնացել էյին, փոր իրենց գնդակները դուր անցան: Յերկար թափառելով քարաժայռի մոտ, ձյունների վրա նկատեցին արյան հետքեր: Այդ հետքերով հասան քարանձավին և մտածեցին մի փոքր ե հնար գտնել արջին այնտեղից դուրս բերելու:

— Պետք է շատ զգուշ լինել, — ասում էյին նրանք միմյանց, — արջը վիրավորվել է և այդ վնասվում այնքան շղայնացած ու գազազած կլինի, փոր կարող է դուրս ցատկել և վնասել մեզ:

Հին, փորձված փորսուրդներ էյին նրանք և գիտեյին արջ փորսալու դժվարությունները: Նրանք թագնվեցին քարանձավից վերև մի ապահով տեղ և այնտեղից սկսեցին «հոյ» «հոյ» կանչել... Բայց իզուր, կենդանին դուրս չեկավ իր փորջից:

Տեսնելով, փոր վոչ մի հնարքով չի կարելի արջը խրտնեցնել և դուրս բերել իր թագստարանից, վճռեցին կրակ վառել և ծուխ տալ: Մեծ քանակությամբ չոր փայտ դարսելով քարանձավի անցքում, վառեցին:

Ծուխը մտավ քարանձավի խորքերը և լցվեց այնտեղ: Հազիվ հանգստացած արջը դարձյալ վրդովվեց...

«Ուր մտնես, փորտեղ թագնվես, միկնուլյն ե. մարդկանցից չես ազատվի, — մռմռում եր նա շղայնացած:

Հեռոհետե ծուխն ավելի թանձրացավ ու խրտացավ փորջում: Հուսահատ արջի աչքերից արտասուք եր թափվում, շունչը կտրվում եր և շնչահեղձ լինելուց ազատվելու համար ստիպված յեղավ կրկին դուրս գալ փորջից: Դուրս գալով փորսուրդներ-

րից մեկին նկատեց քարանձավի գլխին և մեծ ու-
ժով իրեն գցեց դեպի իր վոխերիմ թշնամին։ Սա-
կայն լավեցին ականջ խլացնող թնդյուններ և գըն-
դակները զանազան տեղերից սուր կերպով մտան
արջի մարմնի մեջ։ Նա չկորցրեց իրեն, կարողացավ
հասնել վորսորդին, վերջին ճիգերը հավաքելով խը-
րեց նրա ձեռքից հրացանը և ժայռից ներքև շարժեց։
Սակայն այդ վայրկյանին թնդաց մյուս վորսորդի
հրացանը և գնդակը ծակեց արջի կուրծքը։ Արջը
բոլորովին ուժաթափ լինելով, հազիվ կարողացավ
թաթերով բռնել զինաթափ յեղած վորսորդին և թքեց
նրա սարսափից գունատ դեմքին... Հետո նրա հետ
միասին ընկավ ներքև, քարերի վրա, և ել վռչինչ
չզգաց։

Յերբ մյուս վորսորդը վրա հասնելով ազատեց
իր ընկերոջն անշնչացած արջի թաթերից, ընկերն
այնքան եր վախեցել ու սիրտնել, վոր հազիվ ուշ-
քի յեկավ։

Ուշքի յեկավ, թաշկինակով մաքրեց թքոտած
յերեսը և ասաց.

— Մի լավ թուր ու մուր կերցրեց ինձ, հետո
սատկեց շանվորդին։

— Յես քեզ չասացի՞, վոր հեշտ բան չե արջի
հետ գործ ունենալ։ Լավ եր, վոր եսքանով պրծանք,

— պատասխանեց ընկերը ծիծաղելով և վոտքով
տնտղեց արջի ճարպոտ մարմինը։

ԱՆՏԱՌՈՒՄ

Շատ հաճելի յե անտառը, նրա կանաչագեղ շըր-
ջակայքը, նրա խաղաղությունը։

Դրա համար ե, վոր Գուրգենն ու Լևոնը այդ-
պես գրավված՝ մեծ հետաքրքրությամբ թափան-
ցում եյին անտառի խորքերը։

— Հրեն մոռը, — բացականչում եր Լևոնը և ու-
րախ-ուրախ վազում դեպի մոտակա թփերը։

Ծառերի և խոտերի արանքում բուսած թփերի
վրա կարմրին եր տալիս այդ անուշահամ պտուղը։

Լևոնն ու Գուրգենը մեծ սիրով ու յեռանդով
քաղում եյին մոռը։ Փոքրիկ համեղ պտուղները
ժպտում եյին թփերի, տերևների արանքում։ Վոր-
քան առատ եյին նրանք անտառի խորքերում։

Տղաների տրամադրությունը շատ բարձրացրեց
անտառի այդ հրաշալի կերակուրը։ Նրանք ամբող-
ջովին տարվեցին, քաղում եյին, ուտում և լցնում
փոքրիկ դամբյուղները։

Վոսկեպայծառ արևը ծառերի վրալից անցնելով
սկսեց իջնել յերկնքից։

Յերկու ընկերները վերադառնում եյին անտառի
խորքերից։ Նրանցից ամեն մեկը մոռով լցրել եր
ձեռքի դամբյուղը և բարձր տրամադրությամբ քայ-
լում եր ծառերի ու թփուտների արանքից։

— Ի՞նչ հիանալի զբոսանք, — ասաց Գուրգենը
չկարողանալով զսպել իր ուրախությունը։

—Յես յերեք չեմ մոռանա անտառային այս
ճամբորդութիւնը,— վրա բերեց Լեոնը:

Նրանց դեմքին փայլում եր գոհունակության և
հիացմունքի ժպիտը:

Բայց ահա նրանց ուշադրութիւնը գրավեց
ծառերի արանքում պտույտ գործող մեղունների
միապաղաղ ձայնը:

—Ինչպես յերևում ե, եստեղ մեղվի բուն կա,—
ասաց Լեոնն ուշադրութեամբ դիտելով շուրջը:

Նրանք դանդաղեցրին քայլերը և հետաքրքրու-
թեամբ հետևում էին մեղունների շարժումներին,
մանրամասն ուսումնասիրում մոտակա ծառերը:

Հետզհետե մեղունների միապաղաղ յերգն ավելի
ու ավելի յեր զգալի դառնում:

—Հրես յես գտա,— բացականչեց Գուրգենը
հրճալից ձայնով և փորձեց մոտենալ մի հաստա-
բուն ծառի:

Իսկապես, ծառի բնի մեջ մի մեծ փշակ կար,
իսկ փշակի շուրջը բազմաթիւ մեղուններ էին տըզ-
դում, ներս ու դուրս անում:

—Միանգամից մոտենալը դժվար ե, կխայ-
թեն,— խորհուրդ տվեց Լեոնը և նրանք կանգ ա-
ռան ծառից մի քանի քայլ հեռու:

Գուրգենին ու Լեոնին տեսնելով մեղունները
դայրացան և փշակի մոտ պահակ կանգնած՝ պատ-
րաստվեցին ընդհանուր հարձակում գործելու:

Ավելի առաջ գնալը դժվար եր և վտանգավոր:

Հենց փոր տղաները փորձում էին առաջ շարժ-
վել, մեղունների բզզոցը սաստկանում եր: Շուտով
նրանք պաշտպանական դիրքից անցան հարձակողա-
կանի: Նրանցից մի քանիսը համարձակ թռիչք-
ներ կազմակերպեցին դեպի տղաները և պտույտ-

ներ գործեցին նրանց շուրջը: Մեղունեից մեկը
կապի Գուրգենին և խայթեց նրա վիզը...

Պատանին ճչաց և տրորեց վիզը: Դա կարծես
ավելի վոգևորեց մեղուներին և այս անգամ նրանք
խմբերով մոտեցան:

Պատանիներն ստիպված յեղան փոշ միայն ա-
ռաջ չգնալ այլ և նրանք չգիտեյին ինչպես հեռա-
նան այդ վայրից, ազատվեն...

Յեվ զամբյուղները ձեռներին մի կերպ հեռ-
փախան:

Թեև նրանք բավական հեռացել էին այդ վտան-
գավոր վայրից, բայց հանդուգն մեղունները դեռ
շարունակում էին հետևել նրանց, սպառնալի շար-
ժումներ գործել ծառերի արանքում, նրանց շուրջը:

Յերբ տղաներն ել ավելի հեռացան, հասան հա-
մեմատաբար ապահով տեղ, մի պահ կանգ առան
և ազատ շունչ քաշեցին:

—Վորքան համառ են այդ մեղունները,—ասաց
Գուրգենը խոտերի վրա նստելով:

—Համառ են, վորովհետև նրանք չեն ուզում,
վոր իրենց հալալ աշխատանքի պտուղն ուրիշների
ձեռքն ընկնի, ուրիշները վայելեն: Նրանք ամ-
բողջ որն աշխատում են և իրավունք ունեն իրենց
հալալ քրտնքի վաստակը պահպանել թեկուզ իրենց
կյանքի գնով...

Խոտերի վրա նստած ընկերները զրույց էին
անում և հանգստանում:

Արևն իջավ հանդիպակաց լեռան կռնակը: Նրա
վերջին ցոլքերը դեռ պսպղում էին լեռան գագա-
թին: Հայելու պես ջինջ յերկինքն իջնում եր
վերևից:

Լևոնն ու Գուրգենը բարձր տրամադրությամբ
գուրս յեկան անտառից և քայլերն ուղղեցին դեպի
մոտակա իրենց հանգստարանները:

Նրանք շատ գոհ մնացին այդորվա զբոսանքից:
Առանձնապես նրանց վրա խորը տպավորություն
եր գործել մեղունների կյանքը:

ՅԵՐԶԱՆԻԿ ՈՐԵՐ

1.

Ամառվա ամիսներին վազգենը հյուր եր իր քե-
ռու մոտ, փոր վարդանլույի խորհանտեսութեան
մեղվապահն եր:

Կանաչագեղ ընդարձակ ձորումն ե տեղավորված
խորտնտեսութեանը՝ շրջապատված անտառածածկ
լեռներով: Հանդիպակաց լեռան լանջին յերեվում
ե խճուղին: Ներքեր, ծառազարդ ձորում, փտակը
հոսում ե արագընթաց: Չախ կողմից մի ուրիշ շքեղ
հովիտ ե բացվում անտառներով ծածկված, փոր
ձգվում գնում ե դեպի լեռների խորքերը: Այդ հով-
տից գլխապտույտ արագութեամբ մի առվակ ե վա-
զում ե գալիս միանում ե գլխավոր ձորից հոսող
փտակին: Ահա այդ շքեղ հովտում ե արագահոս առ-
վակի յեզերքին եր անցկացնում վազգենն իր ժա-
մանակի մեծ մասը: Խորհանտեսութեան մեջ ապրող
իր հասակակից յերկու ընկերոջ՝ Սուրենի ու Վահ-
րամի հետ հաճախ իջնում եր անտառածածկ հովի-
տը ե գնում նրա բարձրունքն ի վեր: Նրանք իրենց
համար պատրաստել եյին լողանալու հարմար տեղ
և, յերբ կեսօրվա արևն այրում եր, գալիս հովանում
եյին ջրի մեջ: Իսկ փոքրան ջինջ եր ու գուլալ լեռ-
նային այդ փտակի ջուրը, պայծառ ինչպես կա-
պուտակ յերկինք, ախորժելի: Վազգենն ու իր ընկեր-
ները լողանում եյին և տաքանում առվակի յեզեր-
քին, ամառվա արևի ջերմ շողերի տակ:

Վորքան խինդ ու ծիծաղ, չարաճճի կատակներ
և պատանեկական կենսուրախ խաղեր եյին խաղում
այդ գուլալ ջրերի արծաթաշող գրկում:

2.

Խորհանտեսութեանից քիչ հեռու, մի ավազոտ
վայրում, միմյանց մոտիկ տեղավորված եյին չորս
հարյուր փեթակ: Շուրջը կանաչ մարգագետին՝ ամ-
բողջովին առվույտով և կապույտ ծաղիկներով ծածկ-
ված: Այդ ընդարձակ մարգագետինը շոյում եր աչքն
իր բազմաթիվ կապույտ ու դեղնավուն ծաղիկնե-
րով: Իսկ առվույտի ու յերեքնուկի փոքրիկ տե-
րևների վրա ամեն առավոտ արծաթի պես պսպղում
եր ցուր: Այնտեղ մի ընդարձակ փայտաշեն շենք
կար գանազան մասերից բաղկացած, ուր տեղա-
վորված եյին պահակի փոքրիկ սենյակը փեթակ-
ների վրա նայող ապակեպատ լուսամուտներով,
մեղրի պահեստը՝ կարասներով և թիթեղե սափոր-
ներով ու գրասենյակը:

Այդտեղ եր լինում ահա վազգենի քեռին՝ Գա-
րեգին Ավետիսյանը: Նա բարձրահասակ, նիհար,
միշտ լուրջ դեմքով մոտ հիսուն տարեկան մարդ
եր, զբաղվում եր մեղվաբուծութեամբ և սիրում եր
այդ գործը: Չնայած նա սակավախոս մարդ եր, բայց
հաճույքով ու վոգեվորութեամբ եր վազգենին պատ-
մում մեղրի, փեթակների ու մեղուների մասին:

— Ո՛հ, շատ հետաքրքիր կյանք ունեն մեղուները:
Նրանց կյանքը փեթակում շատ նման ե գործարա-
նային կյանքին: Ինչպես փոր գործարանում աշխա-
տանքը բաժանված ե բանվորների մեջ և նրանցից
ամեն մեկը պատասխանատու յե իր գործի համար,
այնպես ել մեղուները փեթակում: Ամբողջ օրը

գաղնելու համար: Շուտով մեր մշակած ծառերը
կհասնեն, հազարավոր փթերով խնձոր և ուրիշ պտուղ-
ներ կարտահանենք այստեղից: Են ել ի՞նչ խնձոր,
քաղցրահամ շաքարիկենի, թթվաշ լիմոնի, կարմ-
րաթուշ բելֆլյորը և այլն, — ասում եր նա փոքե-
վորված և վազզենին ու իր ընկերներին հրավի-
րում հասած խնձորենու մոտ, թափ եր տալիս ծա-
ռը և հյուրասիրում նրանց խոշոր քաղցրահամ
խնձորով:

— Կերեք, անուշ արեք բալամ, թող հալալ լինի
ձեզ: Խորհտնտեսության բարիքները վայելեցեք...

Յերեսխաններին հյուրասիրելուց հետո, Միրա-
քյանը նրանց առաջնորդում եր նորատունի ծառերի
շրջանը: Ծառերը գեռ մատղաշ եյին և իրարից
բավական հեռու կանգնած:

— Ութ խորանարդ մետր պետք ե նրանք հե-
ռու լինեն իրարից, փորպեսզի միմյանց չխանգա-
րեն և կարողանան ավելի ազատ և օրագ աճել: Մենք
ընտրել և աճեցնում ենք ամենաազնիվ տեսակի
ծառեր և շատ ժամանակ չի անցնի, յերբ մենք կկա-
րողանանք պտուղների առատ բերք տալ յերկրին...

Ուրախ ու գոհ պատանիները շնորհակալու-
թյամբ բաժանվում եյին այգեգործից և իջնում
ձորը՝ իրենց սովորական լոգանքը կատարելու:

4.

Բլրի գագաթին, ընդարձակ հարթավայրի վրա,
քառակուսի շրջան կազմած, նստել են խորհտոն-
տեսության սպիտակ շենքերը՝ գրասենյակը, ծա-
ռայողների ու բանվորների յերկշարք բնակարան-
ներն ու հանրակացարանները: Հանդիպակաց կողմը
ճաշարանն ե, պահեստարանը, գոմն ու ախոռը:

Մեղվապահ Ավետիսյանը յերկու սենյակ ունի,
նրանցից մեկի լուսամուտը նայում ե գեպի կա-
նաչազարդ ձորը: Ահա այդ սենյակումն ե բնում
վազզենը և ամեն առավոտ լուսածեղին զարթնե-
լիս՝ լսում ե ծառերի վրա ճովողող թռչունների
անուշ յերգը: Արտուտներն են այնտեղ ճովողում,
ծիտն ե ծլվում: Կամ սարյակն արևի յերևալը փող-
ջունում: Յերբեմն-յերբեմն ձորում բուսած փարզի
թփերի միջից լսվում ե սոխակի մեղմ գեղգեղանքը:

Նախաճաշից հետո ընկերների հետ գնում եյին
մոտակա անտառ մոռ ու մոշ քաղելու: Այնտեղ
բավական տարածության վրա տնկել եյին և մշա-
կել մեծ քանակությամբ մոռի և մոշի թփեր:

Յեվ ամբողջ շրջապատը կարմրին եր տալիս...

Ի՞նչ գեղեցիկ տեսարան և ինչպիսի անուշահամ
պտուղներ: Վայելիր բնության այդ հրաշալի բա-
րիքը... Ժպտում ե շուրջդ ամեն ինչ...

Վազզենն ու իր ընկերները ժամերով պառկում
եյին այդ թփերի արանքում, ճաշակում քաղցրա-
հյութ մոռը, նայում կապուտակ յերկնօրին, վորի
վրա ուղտանման ամպերը սահում եյին փոքրիկ
շարքերով:

Հետո իջնում եյին հովիտ, վորտեղ Կիրովականի
միջնակարգ դպրոցի դասատու Մխալյանը վտա-
կում ձուկ եր վորսում: Սուրենն ու Վահրամը մեծ
հարգանքով վողջունում եյին իրենց ուսուցչին:
Նրանք ապրում ու սովորում եյին Կիրովականում,
իսկ ամառվա ամիսներին գալիս եյին խորհտնտես-
ության մեջ աշխատող իրենց ծնողների մոտ:

— Ընկերներ, ասում եր Մխալյանը, — յեկեք մի-
ասին ձուկ բռնենք: Այս լեռնային վտակի մեջ
փոքրիկ, բայց համով ձկներ կան, կարմրախայտ
տեսակից: Դրանք շատ համեղ են և առողջարար:

Տղաներն, ինչ խոսք վոր սիրով ընդունեցին Սիսակյանի առաջարկը:

Սիսակյանի ձեռքին փոքրիկ ուռկան կար: Բայց դեռ ձուկ չեր բռնել, վորովհետև հենց նոր եր յեկել այնտեղ:

Յերեխաներն սկսեցին կամաց-կամաց բարձրանալ ջրի հոսանքով և ուշադրութեամբ դիտել նրա խորքերը: Սակայն իզուր անցավ նրանց աշխատանքը, չկարողացան իրենց նպատակին հասնել:

— Ըսկեր Սիսակյան, — յեկեք վորոշ տարածութեամբ շորացնենք ջրի հունը, ջրի ընթացքը փոխենք ուրիշ ուղղութեամբ: Այդ ձևով գուցե կարողանանք հասնել մեր նպատակին:

Սիսակյանը հավանութիւն տվեց այդ առաջարկին և յերեխաները մեծ աշխուժութեամբ անցան գործի: Նրանք բաժանան չարշարվեցին մինչև վոր կարողացան փոխել ջրի ընթացքը: Իսկ վորոշ տարածութեան վրա նախկին հունի ջուրը կանգնած մնաց: Այնտեղ մնացած ձկները, վորոնք սովոր եյին շարունակ ընթանալ ջրի հոսանքով, մնացին արգելափակված և թփրտում եին ցամաքող ջրի մեջ:

— Հրեա յես մինը բռնեցի, — ուրախ ձայնով բացականչեց Վաղգենը և ձեռքին ցույց տվեց արդեն շնչահեղձ դարձած կարմրախայտը:

— Յես ել բռնեցի, — բացականչեց Սուրենը:

Յով բոլորի դեմքին փայլեց վոգեպորութեան ուրախ ժպիտ:

Սիսակյանի ուռկանում բաժան ձուկ հավաքվեց և նա առաջարկեց ընկերներին ոջախ պատրաստել, խորովել ձկները և միասին ճաշել այդ գեղեցիկ գայլում: Ինչ խոսք, վոր այդ առաջարկը սիրով ընդունվեց բոլորի կողմից:

Տղաները շատ ուրախացան, վոր ճաշելու յեն իրենց սիրելի դաստիարակի հետ:

Վահրամն ու Սուրենը գնացին խորհանտեսութիւնից հաց բերելու: Սիսակյանը վտակի ավին քարերից ոջախ պատրաստեց, իսկ Վաղգենը մոտակա անտառից չոր փայտ ու տերև հավաքեց ու բերեց:

Շուտով ոջախում վառվեց կրակը և Սիսակյանը ոջախի վրա դարսած ձկներն իրար հետևից խորովեց: Խորովվող ձկների անուշ բուրմունքը բռնել եր չորս կողմը և ախորժակ եր գրգռում:

Սուրենն ու Վահրամը հաց բերին, կանաչ խոտերի վրա նստած սկսեցին ճաշել:

— Այ թե ինչպիսի համեղ ճաշ ունեցանք այս գեղեցիկ վայրում, — ասում եր Սիսակյանը կտրելով ձուկը և բաժանելով տղաներին:

Տղաները շատ գոհ մնացին: Նրանք յերբեք չմոռացան բնութեան գեղատեսիլ զրկում անցկացրած անմոռանալի, ուրախ օրերը:

ՍԱՀՄԱՆԱՊԱՀԸ

Մի փոքրիկ քարաթումբ ե գծում սահմանը, փորից փոչ այնքան հեռու անտառի փեշին տեղափոխված ե Ա ջուկառը:

Այդ հանդիսավոր որը սահմանապահ Հրայրը պահակ եր կանգնել: Միջահասակ, առույգ ու ժիր յերիտասարդ եր նա պղնձագույն դեմքով, սև, արտահայտիչ աչքերով: Նա ամուր բռնել եր սվինավոր հրացանը և ուշադիր դիտում եր քարաթմբից են կողմն ընկած քարքարոտ տարածությունը: Նրան շատ պատվավոր գործ եր հանձնված և նա պարտավոր եր իր կյանքի գնովն անգամ հսկել ու պահպանել հայրենի հողն ու ջուրը:

Սահմանապահ Հրայրն այդ որը կրկնակի ուրախ եր: Հանդիսավոր փայլ եր ստացել նրա դեմքը և ժպտում եյին աչքերը, շողում եյին ինչպես յեղյամի կաթիլները նորածաղ արևի ճառագայթների տակ:

Այդ որը լրանում եր Կարմիր Բանակի քսան տարին, իսկ Հրայրն ել կանգնում եր իր կյանքի քսանմեկերորդ գարնան շեմքին...

Ի՞նչ մեծ ուրախություն ու հրճվածք նրա համար:

Քսան գարուն եր բոլորել Կարմիր բանակային Հրայրը: Նա ծնվել, աճել ու մեծացել եր Կարմիր Բանակի հետ միասին:

«Բայց ի՞նչ նվաճումներով եր նա զիմավորում հաղթական Կարմիր Բանակի քսաներորդ տարեդարձը...»

Այսպես մտածելով Հրայրը քայլեց սահմանագծի յերկարություն: Նա սկսեց վերհիշել իր կյանքի գլխավոր դեպքերը: Նա հաջողություն սովորել եր միջնակարգ դպրոցում, յեղել եր որինակելի պիոներ, ճշտապահ ու կարգապահ: Հետո անցել եր կոմյերիտմիություն շարքերը, մի տարի ել աշխատել եր մեքենայինական գործարանում վորպես փակաշագործ, փորից հետո նրան կանչել եյին Կարմիր Բանակ:

Ահա նրա կյանքի համառոտ պատմությունը: Վերջին ամիսներին սահմանագծում մի դեպք եր պատահել նրան:

Մի անգամ Հրայրն ու կարմիրբանակային Կուզմինը մի մեծ քարի յետև թիկնել հանգստանում եյին: Իրանք շրջապատված եյին թփուտով և դրսից մնացել եյին աննկատելի: Թփուտների արանքից Հրայրը տեսավ, թե ինչպես յերկու անծանոթ մարդիկ սահմանի քարաթմբից անցան և մեծ զգուշությամբ շարժվեցին անտառի կողմը:

— Իրանք անպայման լրտես կլինեն, — կամացուկ ասած Հրայրը և ցույց տվեց հեռվում շարժվող մարդկանց:

— Սահմանը խախտողներ են, — պատասխանեց Կուզմինը, ինքն ել ուշադրությամբ թփուտների արանքից նայելով: — Յեկ հանկարծակի վրա տանք և բռնենք զրանց, քանի դեռ անտառ չեն մտել: Անտառ մտան թե չե, կարող են հեշտությամբ թագնվել նրա խորքերում:

Կուզմինի առաջարկը լավ եր: Նրանք կամա-

ցուկ դուրս յեկան թփուտներից և արագորեն վազեցին դեպի սահմանը խախտողները: Վերջինները շփոթվեցին այդ հալածարժակի հարձակումից: Նրանք չեյին սպասում, փոր այդ շրջանում կպատահեն սահմանապահների: Նրանք կարծում էին, փոր ապահով կանցնի անտառում թագնվելը: Սահման խախտողները փորձեցին փախչել, բայց չկարողացան: Կուզմինն ու Հրայրը կտրեցին նրանց ճանապարհը և գենքի ու ժով ստիպեցին անձնատուր լինել:

Սահման խախտողներն արտասահմանից ուղարկված լրտեսներ էին...

Այս դիպվածի մասին գրեցին նաև կենտրոնական թերթերում և Հրայրը շատ գոհ էր, փոր մասնակցել է հայրենիքի պաշտպանության գործին:

Հրայրի պահակության ժամը լրացավ: Նրան փոխարինեց ուրիշ սահմանապահ:

Արևն արդեն իջնում էր յերկնքից, յերբ Հրայրն անտառի փեշով գետց իրենց ուղեփակը: Գեղատեսիլ ծառերով ու կանաչներով շրջապատված էր ուղեփակը: Այնտեղ մեծ ուրախություն էր: Ա... ջոկատի մարտիկները ճաշում և գարմոն էին նվագում: Կարմիր ռազմիկների տրամադրությունը խիստ բարձր էր, մարտական և տոնական: Նրանք ուրախ յերգում էին, նվագում ու պարում:

Ջոկատապետ Սանասարը Հրայրին նստեցրեց իր կողքին և հայտարարեց.

— Ընկերներ, մեր անհաղթ Կարմիր Բանակի քսաներորդ տարեդարձի հետ լրացավ նաև Հրայրի քսան տարին: Խմենք մեր շարքային ընկեր, մեր հայրենիքի նվիրական սահմանները պահպանող կարմիր ռազմիկ Հրայրի կենացը: Թող նա միշտ հավատարիմ մնա իր զիրքում, վուչ վոքի շթողնի

խախտել մեր սահմանը և լինի մեր հարեհարեքի
յերկաթակուռ զինակիրը...

— Ուռա... — կանչեցին կարմիրբանակալիները
և ջերմորեն փողջունեցին իրենց սիրելի ընկերոջը:

Հրայրը ժպտում էր և նրա աչքերը փայլում
էին պայծառորեն:

ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԶՈԳՆԵՑ

Յեղջերուն արածում էր ամալի հովտում:

Հիանալի արոտ կար այնտեղ և կենդանին մեծ
ախորժակով արածում էր հյութալի խոտը: Մեկ-
մեկ գլուխը բարձրացնելով, վախժորած աչքերով
նայում էր չորս կողմը և, յերբ համոզվում էր, վոր
վոչ վոր չի խանգարում կամ հետապնդում իրեն,
կրկին շարունակում էր արածել:

Հունիսյան պայծառ արևը ժպտում էր յերկըն-
քից:

Հովտում խոխոջում էր վտակը: Զոերը զար-
կում էին քա երին, յերգում անուշ ձայներով և
արագորեն առաջ ընթանում:

Այսպես անցավ բավական ժամանակ:

Մեկ էլ հանկարծ կենդանին ինչ վոր շրխկոց լը-
սեց: Նա իրտնեց, ականջները ցցեց և վախեցած
նայեց շուրջը: Իսկ մի փոքրիկ, շատ փոքրիկ քար
էր, վոր վերելի, ժայռերի վրայից ներքև գլորվեց
ուղիղ նրա վտանների մոտ:

Յեղջերուն ականջները սրած նայեց չորս կող-
մը, բայց կասկածելի բան չտեսավ:

Մակայն Նա չհանգստացավ և սաստիկ հուզված
էր: Ականջը լարել, տեսողութունը սրել՝ աշխատում
էր մի բան տեսնի կամ չէ:

Նա իր տեղը մի քանի անգամ փոխեց և չա-
փազանց զգաստացավ:

Յեվ, յերբ համոզվեց, վոր կասկածելի բան չկա, կրկին շարունակեց արածերը:

Հանկարծ մոտակա քարաժայռի տակ մի ստվեր խաղաց, մի մուլթ բան... Կենդանու մարմինը վշաքաղվեց, սարսափից քար սցավ մի վայրկյան: Հետո ուշքի յեկավ, արագորեն վազեց լեռան բարձրունքն ի վեր: Բայց իզուր, այդ մուլթ մարմինը կտրեց նրա ճամբան:

Լեռան անցքում կանգնած եր գայլը բերանը բաց, ատամները սրած, արյունոտ աչքերով:

Յեղջերուն հետ դարձավ և ստիպված յեղավ փախչել անտառի կողմը: Հենց այդ ել ուզում եր գիշատիչ գայլը:

Նա ուղում եր, վոր յեղջերուն անտառ մտնի: Անտառում նրա բազմաձյուղ յեղջյուրները ծառերին կկպչեն, փախչել չի կարողանա և համեղ կերակուր կդառնա գայլին...

Բայց անտառում յեղջերուն չշփոթվեց: Նա գլուխը բարձր պահեց, յեղջյուրները գցեց մեջքին և ծառերի արանքով արագորեն առաջ անցավ:

— Հըմ, տես ինչպես ե փախչում... Միևնուն ե չես ազատվի, գայլուլթով մլուտաց գայլը և ատամները կրճտացնելով համառորեն հալածեց յեղջերվին:

Յեղջերուն զգազ, վոր անտառում հետեզհետե ծառերը խտանում են, թփերն ու թփուկները ավելանում: Դրանք զժվարացնում, արգելում եյին նրա ճամբան: Նա դուրս յեկավ անտառից և վազեց լեռն ի վեր:

— Ես լավ յեղավ, — մտածեց գայլը, — կբարձրանաս սարը, այնտեղ ճանապարհդ կմոլորեցնեմ և քարայրի ու ժայռերի վրայից ներքև կգործեմ...

Յեղջերուն արագությամբ բարձրանում եր

սարը, վոստնում եր մի քարից մյուսը և ամեն կերպ աշխատում եր գայլից ազատվել:

Տեսնելով, վոր այս փորձն ել չի ոգնում, գայլը կանգնեց և կատաղությունից վռնաց:

— Այժմ պետք ե թագնվել և թակարդ գցել եդ հիմարին: Ամենալավ միջոցն այդ ե:

Այսպես մտածելով գայլը թագնվեց ժայռերի արանքում և մտավ մի խուլ քարանձավ: Այդտեղից նա զգուշությամբ հետևում եր յեղջերվի շարժումներին:

Յեղջերուն ժայռերի վրայից վոստնելով յեկավ բարձր-բարձր լեռան գագաթը հասավ և այնտեղից նայեց ներքև:

Ահարկու թշնամին անհայտացել եր, ել չեր յերևում:

Յեղջերուն ծարավ զգաց: Խոր հովտում գլգլացող և արևի տակ արծաթի պես պսպրացող ջուրը սաստիկ զրգռում եր նրա ախորժակը:

Բայց նա վախենում եր, չե՞ր համարձակվում ներքև իջնել:

Արևն իջավ լեռան կողից և թեքեց դեպի արևմուտք: Որը յերեկոյանում եր: Գիշատիչ գայլը վոտրով-գլխով կորել եր, վոչ մի տեղ չեր յերևում:

Յեղջերուն հանգստացավ և իրեն ծանոթ ճանապարհով իջավ հովիտ: Լեռան լանջին ցցված քարաժայռերի արանքից անցնելիս՝ քարանձավում թագնված գիշատիչ գազանը դուրս յեկավ և հարձակվեց նրա վրա...

Յեղջերուն մի վոստյունով ցատկեց մի բարձր քարի վրա և այնտեղից ել վեր յելնելով գրավեց անառիկ դիրք:

Գայլը մնաց քարաժայռի տակ և փորձում եր բարձրանալ վերև: Բայց իզուր... Նրան չհաջողվեց

հասնել յեղջերվին և ջանքերն ապարդյուն ան-
ցան:

Քարաժայռի տակ կանգնած գայլը բերանը բացած
նայում էր վերե, կատաղությունից ու անզորու-
թյունից կրճտացնում ատամները և փռնում էր
խուլ ու հուսահատ:

Իջավ իրիկունը և իր սև քողի տակ ծածկեց
ժայռերն ու քարանձավները:

Յեղջերուն բարձրանում էր լեռն ի վեր և
ծածկվելով խավարի մեջ, անհայտանում տեսողու-
թյունից:

Նա անշափ ուրախ էր, վոր ազատվեց խորա-
մանկ գայլից և այժմ իրեն զգում էր ապահով ու
ազատ լեռան անմատչելի բարձունքում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Եջ
1. Պարկը	7
2. Խորամանկից խորամանկը	10
3. Սարսափահար թռչունը	12
4. Անտառահավ	15
5. Թաղարզն ընկավ	19
6. Զյունատարափ	22
8. Հուսահատ արջը	26
8. Միամիտ հովիվը	29
9. Ոճն ու վոզնին	35
10. Դյուրթական յերգեր	38
11. Եժան պրծան	40
12. Անտառում	45
13. Յերջանիկ որեր	50
14. Սահմանապահը	58
15. Խորամանկությունը չոզնեց	63

Պատ. Խմբագիր՝ Ա. Հայրյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Սրգաբանյան

Գլավիտի լիազոր՝ Վ. ՉՊՈ. Հրատ. № 4784.

Պատկեր 41. Տիրած 4000.

Թուղթ 62×92. Տպագրական 4 մամ.

Մեկ մամուլում 22. 480 նշան.

Հանձնված և արտադրության 25 սեպտեմբերի, 1938 թ.

Ստորագրված և տպագրության էամար 25 հունվարի 1939 թ.

Գեաներատի I տպարան, Յերեվան, Լենինի 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0399561

8747